

Н. Г. Баштова

Костюк Григорій Олександрович

КОСТЮК Григорій Олександрович (псевд.: Г. Залужний, Б. Подоляк; 12(25). 10. 1902, с. Боришківці Кам'янець-Поділ. губ., нині Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл. – 03. 10. 2002, містечко Сільвер-Спрінг, шт. Меріленд, США) – літературознавець, критик, публіцист, суспільно-громадський діяч. Батько [Т. Костюка](#). Іноз. чл. НАНУ (1992). Держ. премії ім. В. Винниченка Укр. фонду культури (1990). Кандидат філологічних наук (1933). Член «Пролітфронту» (1929–31), Товариства укр. письменників у Львові (1943–44), Мист. укр. руху (1945–51), УВАН (1946), міжнар. ПЕН-клубу (США, 1967–75). Дійсний член НТШ (США, 1952). Співзасн. і голова організації укр. письменників «Слово» (1954–75). Навч. на істор.-літ. факультеті Київ. ІНО (1925–29). Працював доцент кафедри історії укр. літ-ри Харків. інституту кадрів (1930–33) та пед. інституту профес. освіти (1932–33); проф. історії укр. літ-ри Луган. ІНО (1934–35). Звільн. за звинуваченнями у нац. проявах на лекціях та перекручуванні програми. 25 листопада 1935 заарешт. у Києві. 3 липня 1936 засудж. до 5-ти р. таборів, покарання відбував в Ухта-Печор. концтаборі (Воркута, РФ). У грудні 1940 звільн. Емігрував до Німеччини, де 1944–45 редагував укр. тижневик «Земля» (Плауен). У березні 1945 перебував із сім'єю у таборах для переміщ. осіб, де працював учителем таборової гімназії, ред. видавництва «Прометей». 1951–52 – ред. відділу літ-ри і мистецтва г. «Сучасна Україна» (згодом «Сучасність»). 1952 переїхав до США, де очолив Комісію для вивчення і збереження спадщини В. Винниченка та Комісію для вивчення історії пореволюц. України і Рад. Союзу. 1952–56 вивчав історію та культуру України та СРСР у Колумбій. університеті. Досліджував істор.-політ. і культурну ситуацію України та СРСР при Інституті для вивчення історії та культури України і СРСР (Нью-Йорк–Мюнхен). Співпрацював з архівом Колумбій. університету, був куратором створ. у ньому відділу україністики. Упорядкував «Твори» М. Куліша (Нью-Йорк, 1955), зб. «Література: Статті, розвідки, огляди» П. Филиповича (Нью-

Йорк; Мельборн, 1971), «Твори» М. Хвильового (Нью-Йорк; Балтімор; Торонто, 1978–86, т. 1–5), «Щоденник» В. Винниченка (Едмонтон; Нью-Йорк, 1980, т. 1; 1983, т. 2). У літ.-істор., крит. й істор.-публіцист. працях спирався на культурол. концепцію, що передбачає вільний розвиток укр. нації. Автор дослідж. «Панас Мирний. Життя і творчість» (Х., 1931), «Теорія і дійсність» (Мюнхен, 1971), «Stalinist Rule in the Ukraine: A Study of the Decade of Mass Terror (1929–1939)» (Munich, 1960; London; New York, 1960; українською мовою доповнене ст. «Падіння Постишева» і «Гроза над Києвом» – «Сталінізм в Україні: (Генега і наслідки)», К., 1995), «Володимир Винниченко та його доба: Дослідження, критика, полеміка» (Нью-Йорк, 1980), «У світі ідей та образів: Вибране» (Мюнхен, 1983), «На магістралях доби: Статті на суспільно-політичні теми» (Торонто; Балтімор, 1983; статті, що увійшли до цих збірок, друкувалися у різний час англ., білорус. та укр. мовами в період. виданнях «Сучасна Україна», «Українські вісті», «Прометей», «Свобода», видавництві мюнхен. Інституту для вивчення історії і культури СРСР), «Літературні перехрестя: (Паралелі)» (Вашингтон; К., 2002). У кн. спогадів «Зустрічі і прощання» (Едмонтон, 1987, кн. 1; Міжнар. премія фундації О. і Т. Антоновичів, 1989; Едмонтон; Торонто, 1998, кн. 2; К., 2008, кн. 1–2) висвітлив значну частину історії, становлення й розвитку укр. державності. Концепція «двоколіїності» літ. процесу, яку розвивав К., була чи не першим трактуванням неподільності укр. культурно-мист. поступу. К. прагнув бачити самобут. і ціліс. укр. істор.-літ. процес, показати, що 1920–30-і рр. справді були періодом літ.-мист. відродження з далекосяж. перспективами. Гуманіст. ідеї та людину як їхнього виразника вважав основою естет.-мист. свідомості не лише письменниц. покоління 1920-х рр., а й філол. дискурсу загалом. Письменника, як людину, індивіда, громадянина, бачив у контексті його твор. практики; літ.-крит. портрети митців слова розглядав безпосередньо в процесі сусп. буття. Крит. доробок К. цікавий автентич. спрямуванням, точним відтворенням зовн. та внутр. портретів істор.-літ. діячів. Людину як носія гуманіст. ідеї вважав осн. об'єктом худож. зображення не лише для письменниц. покоління 1920-х рр., а й у масштабі світ. істор.-літ. дискурсу. Це диктувалося передусім менталітетом самого вченого та логічно створеною ним концепцією нац. універсалізму. 2004 засн. щорічні премії ім. К.: Хмельн. організацією НСПУ – за кращі художні твори та літературознавчі дослідж., УВАН та Інститутом літ-ри НАНУ (Київ) – за кращі праці у галузі текстології та джерелознавства. У рідному селі створ. музей К., його іменем названо гол. вулицю.

Рекомендована література

1. Голубенко П. На полі бою: (Життєвий шлях Г. Костюка) // Нові дні. 1982. № 12;
2. Дзюба І. Далеко не войовничий оптимізм // ЛУ. 1989, 13 лип.;
3. Кошелівець І. Ентузіаст відродження: Неювілейне про Григорія Костюка // Дзвін. 1991. № 12;
4. Жила В. І тривоги, і радощі...: До 90-річчя життя і літ. діяльності Г. Костюка // Визв. шлях. 1998. № 4;

5. Жулинський М. Зустрічі без прощань на українському просторі ХХ століття // Костюк Г. Зустрічі і прощання: Спогади. К., 2008. Кн. 1–2;
6. Баштова Н. Г. Григорій Костюк: літературознавець, критик, публіцист. К., 2008;
7. Її ж. Юрій Шевельов і Григорій Костюк: «...На старості літ починаємо листуватися...» // Спадщина: Літ. джерелознавство і текстологія. К., 2010. Т. 5;
8. 2011. Т. 6.

Бібліографічний опис:

Костюк Григорій Олександрович / Н. Г. Баштова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-6132>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).